SALPY ESKIDIJIAN WEIDERUD

Να επιτραπεί στους θρησκευτικούς ηγέτες να διοικούν τους χώρους λατρείας τους

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Στην Αντιγόνη Σολομωνίδου-Δρουσιώτου
antigoni.drousiotou@phileleftheros.com

ΦΩΤΟ: Α. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Κάθε προσκύνημα ένα βήμα οικοδόμησης της ειρήνης

Το μικρό θρησκευτικό διάλογο νιώθει σαν τον γεωργό που καλλιεργεί ασταμάτητα το έδαφος για να μπορούν να φυτέψουν οι θρησκευτικοί ηγέτες τον σπόρο. Γιατί, όπως λέει, κάθε προσκύνημα, κάθε κοινή γιορτή, κάθε λατρεία όπου η άλλη κοινότητα συμμετέχει και επικροτεί, κάθε αναγνώριση της ιστορίας και του πόνου του άλλου, κάθε απολογία, είναι ένα βήμα οικοδόμησης της ειρήνης. Η Εκτελεστική Διευθύντρια του Γραφείου για τον Διάλογο των Θρησκευτικών Ηγετών Κύπρου Salpy Eskidjian Weiderud αποκαλύπτει το αίτημα να επιτραπεί στους θρησκευτικούς ηγέτες να διοικούν τους χώρους λατρείας τους, να μπορούν να τους επισκέπτονται και να προσεύχονται σε αυτούς, να μπορούν να τους φροντίζουν ή και να προχωρούν στην αποκατάστασή τους. Τονίζει πως πρέπει να πειστούν οι πολιτικές ηγεσίες ότι η θρησκευτική ελευθερία και τα ανθρώπινα δικαιώματα θα βοηθήσουν τη διαδικασία επίλυσης του Κυπριακού.

Αίτημα να επιτραπεί στους θρησκευτικούς ηγέτες να διοικούν τους χώρους λατρείας τους

Έχετε τιμηθεί από το υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ με το «Βραβείο Διεθνούς Θρησκευτικής Ελευθερίας», η μοναδική από την Ευρώπη. Με τι συναισθήματα το παραλάβατε στην Ουάσιγκτον από τον υπουργό Μάικ Πομπέο;

-Με είχαν ενημερώσει ότι το όνομά μου είχε υποβληθεί από την αμερικανική πρεσβεία στην Κύπρο για το βραβείο, αλλά δεν περίμενα αυτή τη διάκριση. Νιώθω μεγάλη τιμή.

-Το σκεπτικό λέει ότι η δημιουργικότητα, η ηγετικότητα και ο δυναμισμός σας, προσφέρουν μια μεγάλη ελπίδα για το μέλλον της πατρίδας σας.

-Η οικοδόμηση ειρήνης είναι μια διαδικασία που γίνεται με αργά βήματα, πίσω από τα φώτα της δημοσιότητας. Δεν είμαι μόνη, εργαζόμαστε όλοι μαζί και οι θρησκευτικοί ηγέτες κάνουν τα σημαντικά βήματα. Η δουλειά μας εδώ στο Γραφείο δεν έχει τελειώσει, η διαδικασία συνεχίζεται υπό την αιγίδα της σουηδικής Πρεσβείας στη Λευκωσία και είναι πολύ σημαντικό να διασφαλιστεί ότι τυγχάνει υποστήριξης, ώστε οι θρησκευτικοί ηγέτες να συνεχίσουν να εργάζονται μαζί με αποφασιστικότητα και κουράγιο.

-Το βραβείο τί αντιπροσωπεύει για σας;

-Γεννήθηκα στη Λευκωσία σε μια οικογένεια αρμενικής καταγωγής. Είμαι Κυπρία δεύτερης γενιάς. Μεγάλωσα με ιστορίες πόνου, αλλά δεν έμαθα το μίσος. Βλέπω στη δουλειά μου ότι οι άνθρωποι που βίωσαν τον πόλεμο, τον πόνο, δεν θέλουν τη βία γιατί ξέρουν ότι στο τέλος της ημέρας η βία φέρνει βία κι ότι αυτός ο κύκλος πρέπει να σπάσει. Από παιδί ήθελα να κάνω τον κόσμο καλύτερο, διότι με είχαν καθορίσει οι ιστορίες της οικογένειάς μου. Μεγαλώνοντας σε ένα μοιρασμένο νησί έζησα την ιστορία των δύο κοινοτήτων. Η οικογένεια μου έχασε ξανά το σπίτι της, τις δουλειές της, βίωσε τον φόβο. Ο πατέρας μου αγνοείτο για πέντε μέρες το '74 και είμαι τυχερή που γύρισε. Τον είχαν προστατεύσει Τουρκοκύπριοι. Είδα τι κάνει ο φόβος και η βία, πόσο δύσκολο είναι να τα ξεπεράσουν οι άνθρωποι. Γι' αυτό τα ανθρώπινα δικαιώματα έγιναν το επίκεντρο της δουλειάς μου. Ξεκίνησα να δουλεύω στο Συμβούλιο Εκκλησιών Μέσης Ανατολής και στην Επιτροπή Εκκλησιών για Διεθνή Θέματα του Παγκόσμιου Συμβουλίου Εκκλησιών και μετά ήλθα στην Κύπρο. Γύρισα την κατάλληλη στιγμή, όταν έγινα μητέρα, γιατί ήθελα να μεγαλώσω το παιδί μου εκεί που είναι οι ρίζες μου. Για μένα, το μήνυμα του βραβείου είναι το ότι αναγνωρίζει ότι βρισκόμαστε στον σωστό δρόμο. Το ότι πρέπει να συνυπάρχουμε, να μιλούμε, να συναντιόμαστε. Γιατί το πώς διαχειρίζεσαι τις μνήμες και την αλήθεια, πως μπορείς να τις μετατρέψεις σε ειρήνη και συμφιλίωση, είναι ένα εσωτερικό ταξίδι που όλοι πρέπει να κάνουμε.

-Αυτό το βραβείο ήλθε να τονίσει πως μια γυναίκα μπορεί να ξεχωρίσει σε έναν ανδροκρατούμενο χώρο;

-Ναι, η μικρή μου συμβολή εύχομαι να κάνει τις άλλες γυναίκες να μην φοβούνται τον ανδροκρατούμενο κόσμο. Με ταπεινότητα τονίζω ότι για να μπορείς να κάνεις αυτή τη δουλειά πρέπει να κερδίσεις την εμπιστοσύνη όλων.

-Πώς κερδίσατε την εμπιστοσύνη των θρησκευτικών ηγετών;

-Έχω δουλέψει χρόνια με θρησκευτικούς ηγέτες, όχι μόνο στην Κύπρο. Έρχομαι από μια οικογένεια όπου κυριαρχούσε ο σεβασμός προς τους μεγαλύτερους. Οι θρησκευτικοί ηγέτες χρειάζονται να νιώσουν τον ειλικρινή σεβασμό σου και το ότι δεν μεταφέρεις το τι λέει ο ένας στον άλλο. Έπρεπε πρώτα να με εμπιστευτεί η Σουηδική πρεσβεία που είναι υπό την αιγίδα της ο Διάλογος. Στην πρώτη μας συνάντηση μπορώ να σου αποκαλύψω ότι οι θρησκευτικοί ηγέτες με ρώτησαν από πού κατάγομαι όταν είδαν ότι δεν κρύβω την καταγωγή μου, πως χρησιμοποιώ και το πατρικό μου όνομα Εσκιτζιάν. Όταν τους απάντησα ο Μουφτής είπε «είναι συγγενής μας» και ο Μακαριότατος απάντησε «όχι είναι δικιά μας». Το αίσθημα ότι ανήκω και στους δύο με βοήθησε.

-Ποιος ο ρόλος της θρησκείας στη σύγκρουση και την οικοδόμηση ειρήνης;

-Στην παγκόσμια ιστορία ξέρουμε ότι η θρησκεία έπαιξε θετικό αλλά και πολύ αρνητικό ρόλο. Το θέμα είναι να το παραδεχτούν οι ίδιοι οι θρησκευτικοί ηγέτες και μετά να αναρωτηθούν το γιατί. Είναι πολύ σημαντικό ο ένας να αναγνωρίζει και να αποδέχεται τον άλλο. Ο θρησκευτικός διάλογος είναι πολύ ευαίσθητος διότι ο καθένας έχει τη δική του θεολογία και τη δική του αλήθεια. Δεν ήμασταν εδώ για να μιλήσει ο ένας για τη θεολογία του άλλου ή την αλήθεια του άλλου, αλλά γιατί θέλουμε να μιλήσουμε για το ανθρώπινο δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας και πώς μπορούν μαζί να συμβάλουν θετικά στην οικοδόμηση ειρήνης στην Κύπρο. Για παράδειγμα, να δεχτώ ότι αποτελεί κακοποίηση το να μην έχω το δικαίωμα να χρησιμοποιώ τον τόπο λατρείας μου ή τι θεωρείται ιερό.

-Ζήσαμε πρόσφατα τις κοινωνικές προεκτάσεις των θρησκευτικών συμβόλων στα σχολεία, με το περιστατικό της μαθήτριας που εκδιώχθηκε από το λύκειο επειδή φορούσε μαντίλα.

-Ναι, αυτό το περιστατικό έδειξε ότι έχουμε ακόμα πολλή δουλειά να κάνουμε. Τα δέκα χρόνια που είμαι εδώ βλέπω και στις δυο κοινότητες ότι δεν υπάρχει μια πραγματική κατανόηση του τι συνιστά την ελευθερία της θρησκείας. Απαγορεύοντας το δικαίωμα της λατρείας χωρίς να υπάρχει συγκεκριμένος λόγος, ελέγχοντας τις ώρες που ένας τόπος λατρείας μπορεί να είναι ανοιχτός για προσευχή. Όπως το ότι δεν θα μου απαγορεύσει κάποιος να φορώ σταυρό, το ίδιο πρέπει να ισχύει και για τη μαντίλα. Δυστυχώς βλέπουμε τέτοια φαινόμενα και πρέπει να δουλέψουμε ακόμη περισσότερο για να τα ξεπεράσουμε.

-Ο θρησκευτικός διάλογος γίνεται εδώ και δέκα χρόνια;

-Η ιδέα ξεκίνησε μετά την αποτυχία της έγκρισης του Σχεδίου Ανάν το 2004. Πριν δέκα χρόνια το 2009 έγινε η πρώτη συνάντηση Αρχιεπισκόπου και Μουφτή στο σπίτι του τότε Σουηδού πρέσβη. Ακολούθησαν κάποιες συναντήσεις τα επόμενα χρόνια και όταν ήταν έτοιμοι οι δυο ηγέτες, τότε κάλεσαν τους άλλους τρεις Μαρωνίτη, Αρμένιο και Λατίνο να μπουν στο Διάλογο. Στην Κύπρο ποτέ στην ιστορία δεν είχαν συναντηθεί οι θρησκευτικοί ηγέτες για να κτίσουν ένα μακροχρόνιο διάλογο. Το Κυπριακό δεν είναι θρησκευτικό πρόβλημα, αλλά οι θρησκευτικοί ηγέτες έχουν ρόλο να παίξουν διότι μιλούν στο κόσμο τους, στέλνουν μηνύματα για την ειρήνη, για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το πρώτο πράγμα που πέτυχε το Γραφείο μας ήταν το ότι ο ένας αναγνώρισε τον άλλο ως τον θρησκευτικό ηγέτη της κοινότητάς του. Τους φέραμε μαζί στο ίδιο τραπέζι όταν είδαμε πως είχαν και οι δυο την ίδια ανάγκη. Τότε ο καθένας μίλησε για τα θέματα που τον απασχολούσαν. Έτσι για πρώτη φορά άκουσε ο ένας τον άλλο.

-Μίλησαν για τους χώρους λατρείας που έχουν λεηλατηθεί, που δεν επιτρέπεται να λειτουργηθούν;

-Αυτό είναι το ένα, το τι σημαίνουν για την κοινότητα και πόσο σημαντικό είναι να έχουν ζωή οι τόποι λατρείας, εκκλησίες και τεμένη. Τέθηκε το θέμα πρόσβασης και λειτουργίας. Για τις θρησκευτικές κοινότητες αυτοί οι χώροι είναι πάντα ιεροί. Το να παραγνωρίζεται αυτή η πραγματικότητα και να μη γίνονται σεβαστά τα δικαιώματα των θρησκευτικών κοινοτήτων θα είναι εμπόδιο στην οικοδόμηση της ειρήνης. Συμφωνούσαν και οι δυο. Δεν ήταν ανάγκη να εξηγήσει ο ένας τον πόνο του στον άλλο, διότι τον ήξεραν. Έτσι άρχισε να κτίζεται η εμπιστοσύνη.

-Η πολιτική επηρεάζει τον θρησκευτικό διάλογο, είναι όμηρος των συνομιλιών;

-Επηρεάζει το κλίμα, δεν επηρέασε μέχρι σήμερα το Διάλογό μας. Βρισκόμαστε και όταν δεν γίνονταν συνομιλίες. Πρέπει οι πολιτικές ηγεσίες να ακούσουν τις κοινές εκκλήσεις των θρησκευτικών ηγετών. Δυστυχώς, υπάρχουν άτομα με επιρροή που αμφισβητούν τις κοινές τους προσπάθειες, τους κατηγορούν επειδή υπερασπίζονται ο ένας τον άλλο. Υπάρχουν πάντα πολλές προκλήσεις. Και είμαστε εδώ για να ενθαρρύνουμε, να υποστηρίξουμε, να μεσολαβούμε και να διευκολύνουμε τις προσπάθειές τους.

-Πώς το πετυχαίνετε;

-Πιστεύω σε αυτό που κάνω και ότι οι θρησκευτικοί ηγέτες μπορούν να πετύχουν πολλά. Έχω υπομονή και όταν μου πουν «όχι» για κάτι, δεν τα βάζω κάτω. Όταν κλειδώσει μια πόρτα προσπαθείς να βρεις το κατάλληλο κλειδί που θα την ανοίξει. Και ξαφνικά, εκεί που δεν το περιμένεις, η πόρτα ανοίγει.

-Σας δέχονται όποτε ζητήσετε να τους δείτε;

-Ναι, όποτε ζητήσω με έχουν δεχτεί. Υπάρχει προσωπική επικοινωνία και το ότι μιλώ ελληνικά, αγγλικά, αρμένικα, καταλαβαίνω λίγα τούρκικα και μαθαίνω, βοηθά. Τα τελευταία δυο χρόνια άρχισαν να φέρνουν δικούς τους κληρικούς για να μάθουν οι μεν ελληνικά και οι δε τουρκικά. Κάθε βδομάδα έρχονται την ίδια ώρα στο Σπίτι Συνεργασίας για τα μαθήματα. Ξέροντας τη γλώσσα του άλλου μπορείς να του μιλήσεις για τον πόνο σου, σκέφτεστε μαζί καλύτερα και βάζεις θεμέλια.

-Μιλώντας για τον πόνο σου στον άλλο έρχεται η συγχώρεση, η συμφιλίωση, η οικοδόμηση ειρήνης;

-Είναι όπως φυτεύεις ένα σπόρο, δεν αρκεί νάναι καλός, πρέπει και το έδαφος να είναι έτοιμο. Στο μικρό μας διάλογο νιώθω σαν τον γεωργό, καλλιεργώ ασταμάτητα το έδαφος για να μπορούν να φυτέψουν οι θρησκευτικοί ηγέτες τον σπόρο. Στο δρόμο της συμφιλίωσης το πρώτο πράγμα είναι να ακούσεις τον πόνο του άλλου, να τον αφήσεις να σου εξηγήσει τι σήμαινε γι αυτόν, να το νιώσεις και μαζί την συμπόνια. Όταν ακούσει ο ένας τον άλλο τότε μπορεί να πει το μετανοώ, να ζητήσει συγγνώμη και μαζί να μπορούν να συγχωρήσουν.

-Το πετύχατε με τους θρησκευτικούς ηγέτες;

-Μπορώ να πω ότι για να μείνουν στο τραπέζι τόσο καιρό, σημαίνει ότι καταλαβαίνουν ότι έχουν μεγάλο ρόλο και ευθύνη. Ότι δεν μπορείς για παράδειγμα να λες ένα πράγμα στον Διάλογο και άλλο έξω, πρέπει να είναι παντού το ίδιο. Έχουν κάνει πράγματα, χρειάζεται να τα σημειώσουμε, να δώσουμε οξυγόνο στις θετικές κοινές τους προσπάθειες που πραγματοποιήθηκαν λόγω της δέσμευσής τους, δίνοντάς μου ελπίδα σε δύσκολες στιγμές.

> *Ο θρησκευτικός διάλογος είναι πολύ ευαίσθητος διότι ο καθένας έχει τη δική του θεολογία. Δεν ήμασταν εδώ για να μιλήσει ο ένας για τη θεολογία του άλλου, αλλά γιατί θέλουμε να μιλήσουμε για το ανθρώπινο δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας*

Γινόμαστε όμηροι των πολιτικών

-Ποια είναι η μεγαλύτερη δυσκολία;

-Όταν πάρουν μια απόφαση οι θρησκευτικοί ηγέτες για να υλοποιηθεί, πρέπει να πάνε στους πολιτικούς ηγέτες. Όταν οι πολιτικοί ηγέτες δεν συμφωνήσουν ή συμφωνήσει μόνο ο ένας, τότε γινόμαστε όμηροι των πολιτικών που λένε ότι με τη λύση του Κυπριακού θα διευθετηθεί το θέμα. Μα για να φτάσουμε σε συμφωνία που να είναι βιώσιμη, χρειάζονται βήματα συμφιλίωσης και πρέπει να βοηθήσουμε. Αν δείξεις από τώρα ότι δεν σέβεσαι την άλλη κοινότητα, ότι δεν σε νοιάζει αν το κοιμητήριο της είναι σε κακή κατάσταση ή δεν σου επιτρέπω να έλθεις να λειτουργηθείς ή ο τόπος λατρείας είναι κλειδωμένος, τότε πώς θα νιώσει η μια κοινότητα ασφάλεια να εμπιστευτεί την άλλη; Αν θέλεις λύση πρέπει να ετοιμάσεις την κοινωνία, να εκπαιδεύσεις τα παιδιά σου και να μην εκπλαγείς όταν ένα παιδί κάνει κάτι που δεν είναι το πιο σωστό πολιτικά, γιατί αντανακλά αυτό που έμαθε όχι μόνο στο σπίτι του, αλλά και το τι άκουσε στο ραδιόφωνο, στο σχολείο, στην εκκλησία, στο τέμενος κ.λπ.

-Μιλάτε για το πρόσφατο περιστατικό με την υποστολή της τουρκικής σημαίας από τον 16χρονο Ελληνοκύπριο στη Λύση;

-Ναι, ζήσαμε πρόσφατα το απλό. Εμπιστεύτηκαν τον Μουφτή και εμένα να πάρουμε την απολογία της οικογένειας στον Τουρκοκύπριο ηγέτη. Όλοι συμφωνήσαμε πόσο σημαντικό είναι να υπάρχουν κανάλια εμπιστοσύνης, διότι δεν ξέρεις πώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί το περιστατικό και από τις δυο πλευρές. Δημοσιεύονταν γεγονότα που δεν ήταν αλήθεια. Γράφονταν ονόματα που δεν ήταν σωστό, το ότι είναι γιος ιερέα. Μπλέχτηκε η θρησκεία. Κάποιοι ζήτησαν να σταματήσουν να γίνονται λειτουργίες. Δεν μπορείς να τιμωρήσεις μια κοινότητα για ένα μεμονωμένο ατομικό γεγονός, ανεξάρτητα από το πόσο σημαντικό είναι αυτό.

-Αυτό το περιστατικό σάς δημιούργησε πρόβλημα;

-Καθόλου, το αντίθετο, οι δυο θρησκευτικοί ηγέτες και οι αντιπρόσωποί τους μιλούσαν ασταμάτητα και μαζί το χειρίστηκαν σωστά. Είδαν τα λάθη και ξεχώρισαν το ατομικό από το συλλογικό. Ο πατέρας του παιδιού με υπευθυνότητα παραδέχτηκε το λάθος, όπως και ο γιος και μετά τέθηκε το θέμα πώς θα πάει το μήνυμα. Εκεί βοηθήσαμε για να παραδώσουμε την επιστολή, προετοιμάζοντας το έδαφος και το αποτέλεσμα. Ελπίζω να υπάρξει συγχώρεση και να μην πολιτικοποιηθεί το θέμα. Είναι σημαντικό να δουλεύουν μαζί οι δυο κοινότητες. Με εντυπωσίασε πως στο χωριό Λύση οι Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι έχουν πολύ καλές σχέσεις, δούλεψαν μαζί για να γίνει η λειτουργία και αντιμετώπισαν το ατυχές αυτό γεγονός μαζί.

-Ποια η εμπλοκή των απλών ανθρώπων στην οικοδόμηση της ειρήνης;

-Μπορεί και πρέπει να συμβάλει ο κόσμος, γυναίκες, νέοι και παιδιά. Εδώ στο Σπίτι της Συνεργασίας παρουσιάζονται ενδιαφέρουσες πρωτοβουλίες εκτός των πλαισίων της κομματικής πολιτικής, της εθνικότητας και της θρησκείας. Το θέμα είναι το πώς θα εμπλακεί η πλειοψηφία του κόσμου, ανεξαρτήτως των διαφορετικών πολιτικών προτιμήσεων. Στην περίπτωσή μας, κάθε προσκύνημα, κάθε κοινή γιορτή, κάθε λατρεία όπου η άλλη κοινότητα συμμετάσχει και επικροτεί, κάθε αναγνώριση της ιστορίας και του πόνου του άλλου, κάθε απολογία, είναι ένα βήμα οικοδόμησης της ειρήνης.

Μπορούμε και πρέπει να ζήσουμε μαζί

Οι πολιτικές ηγεσίες και στις δύο πλευρές πρέπει να ακούσουν

-Πού επικεντρώνεστε σήμερα;

-Έχουμε θέματα στην ατζέντα που όλοι συμφωνούν, αλλά οι πολιτικές ηγεσίες και στις δυο πλευρές πρέπει να ακούσουν. Για παράδειγμα, το θέμα όταν θα πάει μια κοινότητα να λειτουργήσει στην άλλη πλευρά αν θα πάρει εικόνες ή όχι, το πώς θα περάσει η εικόνα κ.λπ. Οι μουσουλμάνοι στο τέμενος πλένουν τα πόδια και τα χέρια ως μέρος της προσευχή τους. Αν στο τέμενος δεν υπάρχει πρόσβαση σε νερό ή δεν είναι κατάλληλη, τότε είναι παραβίαση βασικού δικαιώματος. Αυτά πρέπει και μπορούν να λύονται άμεσα. Να επιτραπεί στους θρησκευτικούς ηγέτες να διοικούν τους χώρους λατρείας τους, να μπορούν να τους επισκέπτονται και να προσεύχονται σε αυτούς, να μπορούν να τους φροντίζουν ή και να προχωρούν στην αποκατάστασή τους. Έχουμε βρει τρόπους και ρεαλιστικές φόρμουλες στη βάση των αρχών της θρησκευτικής ελευθερίας για τη διαχείριση των μνημείων τους. Γίνονται βήματα αλλά πολύ αργά. Πρέπει να πειστούν οι πολιτικές ηγεσίες ότι μαζί με τους θρησκευτικούς ηγέτες μπορούν να κάνουν πολλά για να υπάρξει συγχώρεση, συμφιλίωση και οικοδόμηση κουλτούρας ειρήνης. Η θρησκευτική ελευθερία, τα ανθρώπινα δικαιώματα θα βοηθήσουν τη διαδικασία επίλυσης του Κυπριακού.

> ***Αν οι πολιτικοί ηγέτες στήριζαν πλήρως την εξαιρετική διαδικασία των θρησκευτικών ηγετών γύρω από τις ιστορικές εκκλησίες στην Πράσινη Γραμμή, δεν θα κατέρρεε η εκκλησία Αγίου Ιακώβου προκαλώντας έντονο πόνο και βλάβη στο διάλογο***

-Η πολιτική ηγεσία είναι η μεγαλύτερη δυσκολία;

-Κάποια θέματα τα έλαβαν σοβαρά υπόψη, όπως το να έρχονται τρεις φορές το χρόνο στο τζαμί Χαλά Σουλτάν άτομα που δεν μπορούν άλλη φορά να περάσουν, μια συμφωνία που έκανε ο Μακαριότατος με τον Μουφτή. Το ίδιο έγινε με τον Απόστολο Βαρνάβα, όπου ο Μακαριότατος ζητούσε να γίνεται 6-7 φορές το χρόνο λειτουργία. Αυτά έγιναν, πήγαμε ένα βήμα μπροστά. Αλλά πρέπει να γίνουν κι άλλα σημαντικά βήματα. Για παράδειγμα, αν οι πολιτικοί ηγέτες στήριζαν πλήρως την εξαιρετική διαδικασία των θρησκευτικών ηγετών γύρω από τις ιστορικές εκκλησίες στην Πράσινη Γραμμή, δεν θα κατέρρεε η εκκλησία του Αγίου Ιακώβου προκαλώντας έντονο πόνο και βλάβη στον διάλογο. Μπορούμε να κάνουμε και άλλα πολλά πράγματα. Η κυπριακή κοινωνία πρέπει να αντιληφθεί πως ο διάλογος ανάμεσα στους θρησκευτικούς ηγέτες, δεν είναι κάτι που πρέπει κανείς να φοβάται, δεν αφορά την προώθηση της θρησκείας, αλλά της θρησκευτικής ελευθερίας.

-Τι μήνυμα θέλετε να στείλετε;

-Ότι μπορούμε και πρέπει να ζήσουμε μαζί. Είναι σημαντικό τα ανθρώπινα δικαιώματα και η θρησκευτική ελευθερία να είναι μέρος της διαδικασίας οικοδόμησης της ειρήνης. Όλα τα μέλη της κοινωνίας πρέπει να εμπλακούν σε αυτή τη διαδικασία, δεν μπορεί να μείνει μόνο στους ηγέτες. Να κτίσουν εμπιστοσύνη και να οικοδομήσουν ένα κοινό μέλλον μαζί.

-Πόσο μακριά ή κοντά είμαστε;

-Αν θέλουμε αληθινά να ζήσουμε μαζί, μπορεί να το κάνουμε πολύ κοντά.